

MONIKA SOBOLEWSKA*

Słownictwo strzeleckie w transmisjach telewizyjnych podczas Igrzysk Olimpijskich w Rio de Janeiro

W artykule przedstawiono sposób prezentacji strzelectwa sportowego podczas transmisji telewizyjnych z Igrzysk Olimpijskich w Rio de Janeiro w 2016 roku.

Strzelectwo na igrzyskach pojawiło się w 1896 roku. Pierwszą rozgrywaną konkurencją było strzelanie do gołębi. Konkurencja ta, uznawana przez wielu za niehumanitarną, ulegała stopniowym zmianom i żywe gołębie zastąpiono glinianymi, pomalowanymi selektywną farbą, krążkami – zwanymi rzutkami. Trenowanie tej odmiany sportu pomagało myśliwym ćwiczyć polowania w dogodnych warunkach bez konieczności zabijania ptaków.

Strzelectwo składa się z trzech dyscyplin: pistolet, karabin i strzelba gładkolufowa. Obecnie spośród wszystkich konkurencji strzeleckich, 15 to konkurencje olimpijskie (w tym 9 to konkurencje przeznaczone dla mężczyzn, a 6 dla kobiet). Strzelanie z broni krótkiej obejmuje: *Pistolet pneumatyczny*¹ (kobiet i mężczyzn), *Pistolet sportowy* (kobiet), *Pistolet dowolny* (mężczyzn) i *Pistolet szybkostrzelny* (mężczyzn); z broni długiej na igrzyskach to: *Karabin pneumatyczny* (kobiet i mężczyzn), *Karabin dowolny leżąc* (mężczyzn), *Karabin sportowy 3 postawy* (kobiet), *Karabin dowolny 3 postawy* (mężczyzn); strzelanie ze strzelby gładkolufowej (broni śrutowej) *skeet*, *trap* (kobiet i mężczyzn) i *double trap* (mężczyzn).

* MGR MONIKA SOBOLEWSKA – doktorantka na studiach humanistycznych z zakresu językoznawstwa Wydział Filologiczny, Uniwersytet w Białymstoku; e-mail: mbsobolewscy@o2.pl.

¹ Zob. Polski Związek Strzelectwa Sportowego, *Zbiór regulaminów PZSS oraz zasad organizacji i przeprowadzania zawodów w ogólnopolskim systemie współzawodnictwa sportowego na lata 2017-2020*, Warszawa 2016, http://www.pzss.org.pl/images/stories/komisje/metodyczno_szkoleniowa/Zbior%20regulaminow%20PZSS%20na%20lata%202017-2020%20wersja%20z%20dnia%2023_11_2016.pdf (dostęp: 14.04.2017).

W Rio po raz pierwszy wszystkie finały odbywały się według nowej formuły. Zmiany dotyczyły ilości oddawanych strzałów, kolejności w jakiej startują zawodnicy i wielu innych. Najbardziej zauważalne jest wprowadzenie do rywalizacji zasady, w której po kolejnych pojedynczych strzałach lub seriach, odpadają najsłabsi zawodnicy. Zmiany zostały wymuszone na ISSF-ie (Międzynarodowym Związku Strzelectwa Sportowego), przez media. Ich głównym celem było zwiększenie widowiskowości i uczynienie z rywalizacji *show*. Czy się to udało? Z relacji Jarosława Idziego, który był głównym polskim komentatorem strzelectwa w Rio wynika, że cel został osiągnięty.

Kobiety i mężczyźni startują oddzielnie. Konkurencje różnią się ilością oddawanych strzałów i ciężarem broni (kobiety mają do oddania mniej strzałów z karabinu i pistoletu pneumatycznego, a w strzelaniu z 50 metrów ich broń jest nawet do dwóch kilogramów lżejsza).

Na podkreślenie zasługuje fakt, że niektóre z konkurencji przeznaczone są wyłącznie dla kobiet lub wyłącznie dla mężczyzn. Po Igrzyskach Olimpijskich w Rio de Janeiro Międzynarodowy Komitet Olimpijski zdecydował o zmianie regulaminu w taki sposób, by panowało równouprawnienie, co oznacza, że mężczyźni i kobiety od kolejnych Igrzysk Olimpijskich (Tokio 2020), mają mieć możliwość jednakowej ilości startów. Mimo wszystko kobiety nadal nie będą mogły reprezentować swojego kraju w strzelaniu z pistoletu dowolnego i pistoletu szybkostrzelnego. Za to panowie nie będą mogli uczestniczyć w rywalizacji z postawy leżącej z karabinu. Planowane jest także powstanie tak zwanych *miksów* (od angielskiego *mixed*). W tej konkurencji mają rywalizować pary w strzelaniu z broni pneumatycznej, przy czym w każdej drużynie ma znajdować się jeden mężczyzna i jedna kobieta.

W strzelectwie igrzyska olimpijskie, tak jak w wielu innych sportach, stanowią najważniejszą imprezę sportową w każdym czteroleciu. Są bardzo ważnym czasem dla sportowców. Start w nich wywołuje olbrzymie emocje.

Materiał, którym się posłużyłam, pochodzi ze strony internetowej www.sport.tvp.pl. Zbieranie zasobów rozpoczęłam od odnalezienia zapisów wszystkich transmisji telewizyjnych pochodzących z Igrzysk Olimpijskich w Rio, dotyczących strzelectwa sportowego. Następnie pominęłam te nagrania, które nie zawierały dźwięku lub polskiego komentarza, a pozostałe zapisałam, zachowując oryginalne słownictwo i konstrukcje składniowe. Celowo nie poprawiałam błędów, oznaczyłam przerywniki spełniające funkcję fatyczną (takie jak: *yyy* i *e*) oraz przerwy. Istotne znaczenie ma również tempo mówienia oraz tembr głosu (w analizowanych fragmentach często wskazują one na dużą ekscytację). W decydujących momentach dziennikarz przyspiesza i podnosi głos, często nawet krzyczy, a w czasie, gdy na ekranie niewiele się dzieje, mówi powoli, jego ton jest spokojny i często robi przerwy. W nawiasach zwróciłam również uwagę, na te momenty, w których obraz nie pokrywa się z fonią. Przyjrzałam się także

komentarzom, towarzyszącym transmisjom telewizyjnym, znajdującym się w opozycji do pisanej formy wypowiedzi.

Zgromadzony materiał obejmuje nagrania z transmisji siedmiu finałów w strzelectwie sportowym, pochodzących z różnych konkurencji oraz części *Encyklopedii sportów olimpijskich* dotyczącej tego sportu. Transkrypcja obejmuje ponad 70 stron maszynopisu.

Słownictwo związane ze strzelectwem jest specyficzne i opiera się na utartych konstrukcjach składniowych. W regulaminach strzelań i przepisach bezpieczeństwa używa się dwóch nazw tego sportu: *strzelectwo sportowe* lub *sport strzelecki* wymusza kolejność słów, w której na pierwszym miejscu znajduje się rzeczownik, dopiero za nim stoi określający go przymiotnik. Podobnie sytuacja przedstawia się w nazwach poszczególnych konkurencji: *pistolet dowolny*, *karabin sportowy*. Następnie znajduje się liczebnik (zapisany zwykle liczbą, np. 40, 60; lub działanie matematyczne: 30+30, 3x20). Na końcu może widnieć również imiesłów czasownikowy określający postawę, w której zawodnicy strzelają (np. *leżąc*). Ostatnim słowem jest rzeczownik w dopełniaczu określający kategorię wiekową, w którym zawiera się także płeć (np. *juniorów*, *juniorów*, *kobiet*, *mężczyzn*). Przy czym podczas Igrzysk Olimpijskich wszyscy, bez względu na rok urodzenia startują w tej samej kategorii wiekowej.

Przedstawione przeze mnie nazewnictwo znajduje swoje odbicie w regulaminach i przepisach bezpieczeństwa na strzelnicy. Dla osoby nie znającej tego sportu może wydawać się ono dosyć skomplikowane. Dziennikarzom często zdarza się mylić nazwy konkurencji. Może świadczyć o tym choćby zamieszczona na stronie TVP Sport relacja z Igrzysk w Rio w strzelaniu z *karabinu sportowego w trzech postawach* podpisana jako *karabin pneumatyczny 3 pozycje* (w terminologii strzeleckiej *karabin sportowy* i *karabin pneumatyczny* to dwa zupełnie inne rodzaje broni, poza tym raczej nikt ze strzelców nie nazwie *postawy pozycją*).

Konkurencje strzelane ze strzelby gładkolufowej nazywają się: *skeet*, *trap* i *double trap*. Dwóch pierwszych leksemów używa się w wersji obcojęzycznej (*skeet* to ze skandynawskiego *strzelanie*, nazwę, o czym wspomina komentator, wymyśliła zawodniczka, która wygrała pierwsze w historii zawody w tej konkurencji). Wątpliwości budzi natomiast trzecie z podanych określeń, ponieważ *double* to z angielskiego *podwójny*, dlatego w dokładnym tłumaczeniu powiedzielibyśmy *podwójny trap*, jednak kłóci się to z pozostałymi konstrukcjami składniowymi i przyjęło się użycie *trap podwójny*. Tej zasady zdają się nie dostrzegać dziennikarze, którzy stawiają na pierwszym miejscu przymiotnik i konsekwentnie używają sformułowania *podwójny trap*.

Wspomniane przeze mnie wcześniej konkurencje oczywiście mają swoje odpowiedniki w języku angielskim, czyli międzynarodowym języku strzelectwa (np. *pistolet pneumatyczny*, to *air pistol* – tutaj również człony w języku polskim zamieniono kolejnością).

Często pojawiającym się błędem jest użycie zdrobniałego wyrażenia przymiotnikowego *karabinek sportowy*. Zdrobnienie jest tutaj zbędne i prowadzi do umniejszenia roli strzelania na olimpiadzie. Prawdopodobnie jest to archaizm wynikający z dawnego podziału konkurencji strzeleckich na strzelanie z *karabinu wojkowego* i *karabinka sportowego*, który od wielu lat nie ma już racji bytu² (według moich krótkich badań od co najmniej 15 lat). Dziennikarze bardzo często używają tego wyrażenia, nie zdając sobie z tego sprawy.

Pojawiają się również błędy wynikające z nieznamomości sprzętu strzeleckiego: choćby pomylenie *wycioru* ze *wskaźnikiem bezpieczeństwa*, których funkcja jest zupełnie inna, a i wygląd odmienny; albo brak świadomości, gdzie znajduje się *muszka*, a gdzie *szczerbinka* (o czym wie każdy, kto chociaż raz w życiu strzelał z pistoletu), również *rzutki* nazywane są *lotkami*, do których nie są podobne. Czasami *rzutek*, który jest rzeczownikiem rodzaju męskiego, przybiera rodzaj żeński *rzutka*. Kolejną nieprawidłowością jest nazywanie *postaw* strzeleckich *pozycjami*.

Część powstałych błędów bez wątpienia wynika z faktu mówienia na żywo, bez możliwości usunięcia (lub jak w przypadku wypowiedzi pisanej wykreślenia lub wykasowania) niedociągnięć przed opublikowaniem materiału. Aleksander Wilkoń w *Typologii odmian współczesnej polszczyzny* podkreśla, że:

Język mówiony oscyluje (...) jakby między nadmiarem powtórzeń, nieodzownych w przypadku *długich wypowiedzi i dialogów „fatycznych”*, kontaktowych, a ekspresywną zwięzłością, równie niezbędną w przypadku uwikłania mowy w działanie, w szybko zmieniające się układy sytuacyjne, redukujące komunikaty werbalne do niezbędnego minimum³.

Pomimo wspomnianych powyżej powtórzeń i ekspresywności komentarz telewizyjny stanowi oficjalną formę wypowiedzi, którą według Kazimierza Ożoga:

cechuje poprawność, staranność wymowy i tendencja do respektowania norm językowych. W tym wariacie mówienie jest procesem świadomym i wymaga o wiele większego wysiłku intelektualnego niż mówienie wariantem nieoficjalnym, które jest często czynnością mechaniczną, pozbawioną większej troski o poprawność wypowiedzi i dobór słów⁴.

Dziennikarze starają się mówić poprawnie, zastanawiają się nad sensem swoich słów i próbują jak najwierniej przedstawić komentowaną sytuację. Komentarzowi towarzyszą jednak emocje, które są charakterystyczne dla wariantu

² Zob. S. Torecki, *1000 słów o broni i balistyce*, Warszawa 1977.

³ A. Wilkoń, *Typologia odmian współczesnej polszczyzny*, Katowice 1987, s. 43.

⁴ K. Ożóg, *Ustna odmiana języka ogólnego*, [w:] J. Bartmiński, *Współczesny język polski*, Lublin 2001, s. 97.

nieoficjalnego wypowiedzi. Prezenterzy zaznają się także ze słownictwem specjalistycznym dotyczącym komentowanej dyscypliny.

Między poszczególnymi konkurencjami strzeleckimi występują bardzo wyraźne różnice. Na przykład w strzelaniu finału w konkurencji pistolet szybkostrzelny. Zawodnik ma do dyspozycji 5 tarcz i do wszystkich musi strzelić w ciągu czterech sekund. Bardzo ważne jest utrzymanie rytmu strzelania i precyzyjne celowanie.

Nie ma tutaj znaczenia, czy jest to idealnie w centrum, czy jest to przy krawędzi tego punktowanego pola. A zatem zasada taka sama jak w biathlonie. Nie ważne żeby idealnie w sam środek, ważne żeby w tarczę⁵.

Za trafienie w pole na tarczy oznaczone jako 9,7 punktu strzelec otrzymuje 1 punkt. Jeśli nie trafi pozostaje bez punktu. Podobnie sytuacja przedstawia się w strzelaniu z broni śrutowej. Za każde trafienie w rzutek zawodnik otrzymuje punkt.

W czasie komentowania pojawia się wiele frazeologizmów, które zauważyć możemy także w trakcie oglądania transmisji innych sportów, na przykład: *strata ciężka do odrobienia; wypracować sobie przewagę; pozostać w grze; odpaść z rywalizacji; pozostać w głowie; potworna presja; pokazać lwi pazur; wychodzi na prowadzenie*. Są one charakterystyczne dla dziennikarzy i często przekształcane w trakcie mówienia. Podczas finałów, komentatorzy używają także środków związanych ściśle ze strzelectwem, takich jak: *Pif! Pafl!; dwa pudła; strzelać jak maszyna; nie na tarczy rodzi się błąd; pływała na prawo i lewo*. Określenia te są dobrze znane strzelcom i kibicom. Występują także metafory i porównania utworzone na potrzebę chwili: *Jakie emocje targają strzelcami; pozostawili go w pokonanym polu; Włoski pistolet Pardini działa jak szwajcarski zegarek!*

Zawodników porównuje się do policjantów, bohaterów westernu, czterech muszkieterów, samurajów lub czterech wspaniałych, Lemoniadowego Joe, a najlepszy strzelec zyskał miano *Terminatora*:

Koreańczyk Joung Och Hin, to zawodnik, który ma przydomek Terminatora. Naprawdę strzela jak maszyna, właściwie można by powiedzieć, że ten filmowy Snajper, czy chociażby Lemoniadowy Joe, mogliby za Koreańczykiem nosić pistolet, tak dobry, tak skuteczny w ostatnim czasie jest właśnie Koreańczyk.

⁵ Wszystkie cytaty (jeśli w tekście nie zaznaczono inaczej) pochodzą z komentarzy Jarosława Idziego podczas transmisji telewizyjnych z Igrzysk Olimpijskich w Rio de Janeiro, zamieszczonych na stronie sport.tvp.pl (dostęp: 26.03.2017).

Kobietom również nadano określenia podkreślające ich zalety. Podczas strzelania finału, gdy w rywalizacji pozostało siedem zawodniczek, nazwane zostały *wspaniałą siódmką* i *siedmioma wojowniczkami ninga*. Umiejętności strzelców opisywane są z wielkim entuzjazmem i nieskrywanym zachwytem:

Strzelanie robi naprawdę wrażenie, strzelanie działa na wyobraźnię, bo najlepsi seryjnie trafiają w cel. A gdy puścimy lekko tylko wodze fantazji, to możemy stwierdzić, że ci zawodnicy, których teraz oglądamy... ci najlepsi mogliby trafiać lecącą w powietrzu monetę, nie jedną, ale 5 i to w ciągu czterech sekund, bo tarcze pokazują się tylko na 4 sekundy i zawodnicy muszą oddać 5 strzałów, tak jak uczynił to w tym momencie reprezentant Chin.

Umiejętności te są oczywiście wyołbrzymione, gdyż trafienie pięciu monet w locie jest niemożliwe (choćby ze względu na prędkość lotu pocisku). Takie wypowiedzi świadczą o dużej fascynacji mówcy strzelectwem sportowym. Mimo, że komentator nie jest związany z tym sportem (komentuje go tylko podczas najważniejszych zawodów, co nie oznacza, że zna środowisko i panujące w nim zasady).

W wypowiedziach dziennikarzy wielokrotnie podkreślane są emocje towarzyszące na strzelnicy nie tylko zawodnikom (którzy porównywani są do *posągów* i *wulkanów*), ale także trenerom i widzowi. Z pozoru statyczny sport nie oznacza niskiego ciśnienia i spokojnego oddechu. Zawodnikom według dziennikarzy (z czym za pewne zgodzą się także sami strzelcy) towarzyszy *potworna presja*. Podkreślane jest to bardzo wyraźnie w *Encyklopedii Sportów Olimpijskich* wyemitowanej na antenie TVP Sport w celu przybliżenia telewizorom rywalizacji, w której uczestniczą strzelcy w czasie Igrzysk:

Wszystkie konkurencje strzeleckie wymagają znakomitej techniki, nerwów ze stali i umiejętności skoncentrowania się. Zawodnicy często korzystają z różnego rodzaju technik relaksacyjnych pozwalających obniżyć tętno, na przykład głębokie i rytmiczne oddychanie zmniejsza napięcie mięśniowe i poprawia koncentrację, dając poczucie spokoju⁶.

Stan, w którym znajdują się najlepsi zawodnicy podczas strzelania, określany jest jako rodzaj *transu*. Strzelcy:

Są w transie, strzeleckim transie, który pozwala wyłączyć się, nie słyszeć ani strzałów, ani owacji, ani okrzyków publiczności.

⁶ <http://vod.tvp.pl/26433032/encyklopedia-konkurencji-olimpijskich-strzelectwo> (dostęp: 26.03.2017).

Zmiany wprowadzone w finałach olimpijskich spowodowały, że trybuny są wypełnione po brzegi, a publiczność bawi się i oklaskuje swoich faworytów. Jarosław Idzi podkreśla, że na strzelnicy panuje *kapitalna atmosfera*:

Atmosfera jak nie na strzelnicy, tutaj nie ma ciszy, nie ma skupienia. Jest gorąca atmosfera, bo strzelanie stało się teraz bardzo widowiskowe, dynamiczny sport, a te przepisy, które obowiązują na igrzyskach olimpijskich od tych zawodów naprawdę powodują, że jest co oglądać, jest się czym emocjonować.

Widowisko oraz walka strzelców określane są jako *pasjonujące, wspaniałe i fantastyczne*. O czym niech świadczą poniższe cytaty:

Walka była bardzo pasjonująca. Obserwowaliśmy falowanie tych emocji, czego dowodem były kolejno oddawane strzały.

Jeśli strzeli więcej niż 10,3 będzie mistrzem olimpijskim Wietnamczyk. Nie zrób tego kibicom, będzie dogrywka, mam taką nadzieję. Niech trwają te wspaniałe emocje. 10,3. Albo strzel ile potrafisz najlepiej. Jesteś mistrzem. Wszystko zależy od ciebie. 10,7! 10,7! 10,7! Wygrał proszę państwa sport! Wygrało mistrzostwo! Wygrała precyzja!

Ale fantastyczne było to widowisko! To był spektakl strzelecki! To było rzeczywiście pokazanie jak ciekawe, jak widowiskowe może być strzelectwo sportowe! Jak wiele tutaj się tutaj dzieje, jak wiele się tutaj zmienia.

Do oceny strzelania i zachowania strzelców użyto wielu różnorodnych przysłówków (*celnie, genialnie, pięknie, precyzyjnie, równo, równiutko, stabilnie, szybko*) oraz przymiotników (*bezbłędny, celne, dobre, genialne, kapitalne, lepsze, skuteczny, skoncentrowany*). Znacząca większość to określenia wartościujące dodatnio. Niewielki procent stanowią określenia neutralne i pejoratywne (*niezbyt dobry, nieudany, troszeczkę słaby, troszeczkę zabrakło*).

Dziennikarz wyjaśnia zasady strzelania poszczególnych finałów i kwalifikacji do nich. Opowiada także o potrzebnym sprzęcie i tłumaczy do czego on jest potrzebny. Niech za przykład posłuży następująca wypowiedź:

A teraz mamy okazję zobaczyć jak wygląda pistolet, jak wygląda amunicja, a raczej kryzy łuski. Kaliber 5 i 6 dziesiątych milimetra. Aby zakwalifikować się do finału, sześciuosobowego finału, który przed nami, najpierw zawodnicy musieli oddać serie kwalifikacyjne w 8 sekund do pięciu tarcz, później w 6 sekund do pięciu tarcz i te najtrudniejsze w cztery sekundy do pięciu tarcz.

W opisie sytuacji pojawia się również specjalistyczne słownictwo dotyczące poszczególnych części broni:

Magazynek został wprowadzony, wprowadzony został także pierwszy nabój do komory naboowej. A teraz 5 razy trzeba nacisnąć na spust. Musi wytrzymać ciężar co najmniej kilograma. Wzrok na przyrządy celownicze, teraz już tarcze. Zapala się zielone światło. Koncentracja na przyrządach celowniczych.

Widoczne tutaj, oraz w innych miejscach, powtórzenia są charakterystyczne dla języka mówionego. Ze względu na specyfikę wypowiedzi, jaką jest komentarz telewizyjny, niektóre leksemy pojawiają się z o wiele większą częstotliwością niż inne. Największą frekwencję mają wyrazy: *strzał* i *strzel*, występują łącznie 841 razy; czasownik *być* pojawia się 644 razy; leksem *trafić* – 138 razy. Istotnym elementem walki jest czekająca nagroda *medal* wypowiedziany został 104 razy, a przymiotnik *olimpijski*, aż 254 razy. Znaczenie dla zawodników mają również zdobyte *punkty* – ten rzeczownik pojawił się 221 razy, oraz miejsce – 215. Liczebniki *dziesięć* i *dziwięć* także pojawiają się bardzo często (również jako *dziesiątka* i *dziwiątka*).

Istotne są zapożyczenia z języka angielskiego (*trap*, *load*, *hit*, *go*), które powtarzane są za sędzią lub trenerem i tłumaczone przez komentatora.

Dziennikarz mówi nie tylko o wynikach w strzelaniu, ale także komentuje wygląd strzelających (o Egipcjance mówi, że jest piękna można mieć tylko pretensje, że zbyt lubi słodkie; o zawodniku mówi, że widać po nim doświadczenie i jest *przyprószone*, chodzi tu o siwiznę; o Kuwejtczyku z kolei, że wygląda jak wyrwany z liceum; innego młodego zawodnika ze względu na delikatną urodę nazywa *cherubinkiem*) i opowiada o ich osiągnięciach. Wymienia zdobyte w najważniejszych zawodach medale, rekordy Europy i świata, podaje rok i miejsce tych imprez, na przykład o Oliwii Hoffmann mówi, że:

Cała kariera strzelecka jeszcze przed tą zawodniczką. 24 lata, młoda uzdolniona, ma na swoim koncie medal z Mistrzostw Europy właśnie w tej specjalności, w strzelaniu z karabinka sportowego z trzech postaw. Brązowy medal na Europejskich Igrzyskach, a zatem na pewno talent i chęć do pracy pozwolą jej osiągać lepsze rezultaty.

Natomiast innego zawodnika przedstawia w następujący sposób:

Mikołaj Milczew, bardzo ciekawa postać. Postać, która bierze udział w Igrzyskach Olimpijskich po raz trzeci, ale wcześniej brał udział w Igrzyskach w 2004 i w 2008 roku, a więc Ateny i Pekin. No i najważniejsze w Sydney, kiedy debiutował po raz pierwszy na tych igrzyskach, stanął na najwyższym stopniu podium, zdobywając wtedy złoty medal właśnie w konkurencji skeetu.

Po obejrzeniu i przeanalizowaniu materiału pochodzącego z finałów igrzysk olimpijskich w strzelectwie sportowym wysnuć można następujące wnioski:

- Słownictwo związane ze strzelectwem sportowym nie jest słownictwem znanym przez ogół społeczeństwa.

- Transmisje telewizyjne prowadzone są po uprzednim przygotowaniu komentatorów, którzy jednak nie uniknęli wielu błędów rzeczowych, nawet w kwestiach istotnych z punktu widzenia zawodnika, czy też kibica. Błędów tych można by uniknąć zapraszając do studia gościa lepiej znającego ten konkretny sport.

- Przepisy i nazewnictwo dotyczące sprzętu budzą największe wątpliwości, ponieważ niektórych z nich komentator nie rozumie. Chodzi tu o na przykład: brak zrozumienia pojęcia *wskaźnik bezpieczeństwa*; użycie rodzaju żeńskiego rzeczownika *rzutek*; pomylenie pojęć *muszki* i *szczerbinki*; brak wyjaśnienia bardzo istotnej z punktu widzenia zawodnika zasady, według, której strzelcowi, który nie zdążył oddać strzału z *pistoletu szybkostrzelnego* odejmuje się punkt; lub też tworzenie nieistniejących nazw konkurencji takich jak *karabin pneumatyczny 3 pozycje*.

- Na pochwałę zasługuje fakt, że dziennikarz po konsultacji podczas kolejnego finału potrafił się poprawić (np. występującego pod olimpijską flagą Kuwejczyka nazwał reprezentantem uchodźców, jednak podczas kolejnego dnia strzeleckich zmagani wyjaśnił, że wspomniany zawodnik nie reprezentuje Kuwejtu z innych powodów).

- Użycie frazeologizmów oraz porównywanie zawodników do bohaterów literatury i filmu ubarwia opowieść.

- Zapożyczenia stanowią jedynie drobny procent użytego słownictwa.

- Najczęściej pojawiającymi się leksemami są wyrazy zawierające częstkę *strzel/strzał*, a rzeczownikami są kolejno *punkt*, *miejsce* i *medal*.

- Przymiotników i przysłówków wartościujących pozytywnie występuje wiele, pejoratywnych tylko kilka.

- Mówioną odmianę języka charakteryzują: częste powtórzenia, zmiany wątku, zająknięcia, anakoluty, błędy składniowe, wykrzyknienia, pytania retoryczne, zwroty do słuchacza, wtrącenia, określenia potoczne i specjalistyczne. Wszystko to odnaleźć można w analizowanym przeze mnie materiale.

- Duże znaczenie dla tej wypowiedzi mają emocje towarzyszące Igrzyskom oraz tempo mówienia, które zmienia się w zależności od wydarzeń przedstawianych na ekranie.

Bibliografia:

Ożóg K., *Ustna odmiana języka ogólnego*, [w:] J. Bartmiński, *Współczesny język polski*, Lublin 2001.
Torecki S., *1000 słów o broni i balistyce*, Warszawa 1977.
Wilkoń A., *Typologia odmian współczesnej polszczyzny*, Katowice 1987.

Źródła internetowe:

Polski Związek Strzelectwa Sportowego, *Zbiór regulaminów PZSS oraz zasad organizacji i przeprowadzania zawodów w ogólnopolskim systemie współzawodnictwa sportowego na lata 2017-2020*, Warszawa 2016, http://www.pzss.org.pl/images/stories/komisje/metodyczno_szkoleniowa/Zbior%20regulaminow%20PZSS%20na%20lata%202017-2020%20wersja%20z%20dnia%2023_11_2016.pdf (dostęp: 14.04.2017)
<http://vod.tvp.pl/26433032/encyklopedia-konkurencji-olimpijskich-strzelectwo> (dostęp: 26.03.2017).
<http://sport.tvp.pl/rio/26208571/strzelectwo-m-karabin-pneumatyczny-10-m> (dostęp: 26.03.2017).
<http://sport.tvp.pl/rio/26251935/strzelectwo-k-pistolet-pneumatyczny-10-m> (dostęp: 26.03.2017).
<http://sport.tvp.pl/rio/26257980/strzelectwo-m-karabin-pneumatyczny-10-m> (dostęp: 26.03.2017).
<http://sport.tvp.pl/rio/26401453/strzelectwo-k-karabin-pneumatyczny-3-pozycje> (dostęp: 26.03.2017).
<http://sport.tvp.pl/rio/26402043/strzelectwo-m-skeet-final> (dostęp: 26.03.2017).
<http://sport.tvp.pl/rio/26402033/strzelectwo-m-pistolet-szybkostrzelny-final> (dostęp: 26.03.2017).
<http://sport.tvp.pl/rio/26401333/strzelectwo-m-podwojny-trap-final> (dostęp: 26.03.2017).

Streszczenie:

W artykule przedstawiono opis języka komentatorów opowiadających o strzelectwie sportowym w trakcie Igrzysk Olimpijskich w Rio de Janeiro w 2016 roku.

Sport strzelecki to dyscyplina niszowa, która nie jest dobrze znana w społeczeństwie. Każda spośród piętnastu konkurencji olimpijskich nosi nazwę, konstruowaną według pewnych zasad, ponadto od każdej z nich utworzono skrótowiec (np. Ppn lub Ksp).

Zadaniem dziennikarzy podczas Igrzysk Olimpijskich jest przedstawienie rozgrywek w taki sposób, by każdy odbiorca zrozumiał na czym polegają. Komentatorzy zajmują się zawodowo przekazywaniem informacji o wielu różnych dyscyplinach podczas transmisji na żywo. Ich czas na przygotowanie się do pracy jest ograniczony, dlatego wyjaśnianie przez nich socjolektów konkretnych grup sportowców bywa utrudnione, może to prowadzić do wielu nieudolności i błędów.

W artykule przybliżam czytelnikom frazeologizmy używane przez dziennikarzy oraz wyjaśniam błędy rzeczowe wynikające z niezrozumienia pojęć dotyczących dyscypliny, o której się wypowiadają. Zwracam uwagę na najczęściej pojawiające się w tekście rzeczowniki oraz przymiotniki i przysłówki wartościujące.

Słowa kluczowe: strzelectwo, Igrzyska Olimpijskie, transmisja, telewizja, język, słownictwo.

Shooting language in television broadcasts at the Rio de Janeiro Olympic Games

Summary:

In the following article I present description of jargon used by sports commentators reporting on sport shooting during 2016 Summer Olympic.

Sport shooting is a niche discipline which is not very well known in our society. Each of 15 olympic competitions' name is created according to certain rules. Moreover, an abbreviation for each discipline was created (for example: Ppn or Ksp).

The task of journalists during Olympic Games is to present this event in such a way that each spectator will understand what is the idea behind it. Sports commentators deal professionally with transmitting information about different disciplines during live streams. They have a very short time to prepare themselves for work that is why they have trouble with explaining sociolects of particular sport groups. Furthermore, it can lead to numerous mistakes, and vague hints.

In the article I try to bring about idioms used by journalists, and I explain factual errors that result from misunderstanding of terms referring to particular discipline. I draw attention to the most common nouns, adjectives, and evaluative adverbs.

Key words: shooting, Olympic Games, broadcast, TV, language, vocabulary.
